

28.05.2026

Vastus Kultuuriministeeriumi määruse eelnõule „Riigieelarvest etendusasutuste toetamise tingimused ja kord“

Täname võimaluse eest tutvuda määruse eelnõu ja seletuskirjaga ning esitada tagasisidet. Hindame eesmärki muuta etendustegevuse toetamise süsteem läbipaistvamaks ning vähendada taotlejate halduskoormust. Samas näeme eelnõus mitmeid sisulisi ja praktilisi küsimusi, mis vajavad täpsustamist või ümbervaatamist.

PIIRKONDLIKU ETENDUSTEGEVUSE TOETAMINE**Kvaliteedi tagamine**

Eelnõu punktis 5 lõikes 8 seatakse piirkondliku etendustegevuse toetuse üheks tingimuseks vähemalt kahe liikmega loomingu- ja tehnilise meeskonna olemasolu ning seletuskirjas põhjendatakse seda kvaliteedigarantii vajadusega. Selline põhjendus ei ole sisuliselt veenev, sest lavastuse kunstiline kvaliteet ei sõltu otseselt väljasõidul osalevate inimeste arvust. Etenduskunstide vormid on väga erinevad ning professionaalne lavastus võib toimuda nii ühe inimese kui ka suure kollektiiviga.

Etenduste kvaliteedi tagamine on oluline, aga seda ei ole võimalik saavutada ainult vormiliste tingimustega. Olukord, kus sama määrus peab samaaegselt vähendama auditist tulenevalt halduskoormust ning tagama seletuskirjas sõnastatud sisulised eesmärgid – kvaliteetse etenduskunsti kättesaadavuse sõltumata elukohast ja regionaalse ebavõrdsuse vähendamise –, tekitab nende eesmärkide vahel pinget. Seejuures on oht, et sisulised eesmärgid jäävad halduslike kaalutluste kõrval tagaplaanile. EETEAL tegi oma 31.03.2026 kirjas ettepaneku sätestada kvaliteedikriteeriumid lähtudes erinevatest laiapõhjalistest parameetritest: etenduste andmine on organisatsiooni põhikirjaline põhitegevus; etendustegevus kestab aastaringelt; lavastusmeeskond ja etendajad on erialase kõrgharidusega või erialaselt tunnustatud spetsialistid; etendajad ja tehniline meeskond saavad etenduste eest tasu; tehniline meeskond on kas erialase hariduse või erialase kutsekvalifikatsiooniga või osalenud erialastel koolitustel või töötanud valdkonnas vähemalt 5 aastat; teatri kodulehel on kättesaadav repertuaari ülevaade koos loomingulise meeskonna nimekirjaga ning mängukava; info toetust saava etenduse kohta on kajastatud kodulehe mängukavas koos piletihindadega; on avalik valdkondlik tuntus ja tunnustus (nt autasud, arvustused jt). Enamus neist on lahendatavad taotluse ankeedis ja ei suurenda märgatavalt halduskoormust.

Laste- ja tantsulavastused

Eelnõus nähakse ette, et kuni 20% eelarvest eraldatakse tantsuetendustele ja kuni 30% lastetendustele. Samas ei ole selge, kuidas tagatakse ligipääs toetusele olukorras, kus taotlusi menetletakse jooksvalt ning esitamise järjekorras. Kui tegemist on nn „nobedate näppude“ süsteemiga, võib juhtuda, et eelarve täitub enne, kui laste- või tantsulavastuste taotlused menetlusse jõuavad. Sellisel juhul jääb ebaselgeks, milline on reserveeritud protsentide tegelik mõju.

Palume täpsustada:

- kas laste- ja tantsulavastuste taotlusi menetletakse eraldi;
- kas neile on reserveeritud eraldi eelarverida kogu vooru kestel;
- kuidas välditakse olukorda, kus reserveeritud osakaal ammendub muude taotluste tõttu;
- kuidas sätestatakse vastavad põhimõtted.

Arvestades Eesti teatrimaastikku ja -küllastajate väljakujunenud harjumusi on tantsukunsti toetamine vajalik. Samas tuleb selguse huvides täpsustada punkti 2 lõige 8 erandi juures, et nii Tallinnas kui Tartus on riigi toetatud etendusasutused, mis tegelevad tantsukunstiga.

Arvutusmudel ja toetuse menetlemine

Toetuse arvutamise mudel tekitab mitmeid praktilisi küsimusi. Punkti 13 lõikes 9 küsitakse taotlejat kasutatavate sõidukite arvu, mida aga hiljem ei arvestata hinnastamisel, selle asemel lähtutakse inimeste arvust. Praktikas sõltuvad väljasõidu kulud sageli mitte inimeste arvust, vaid erinevate tegurite koostõrjast, sealhulgas trupi liikmete ja tehnikute arvust ja paiknemisest, kasutuses olevate või renditavate sõidukite mahutavusest, dekoratsiooni suurusel, kostüümide mahust jt. Nii võib ka väikese meeskonnaga lavastus vajada mitut sõidukit või suurem trupp mahutada dekoratsiooni bussis. On selge, et inimeste arv mõjutab majutuskulusid, samas on aga sõidukite arv oluline nii üldises transpordikulude arvestuses, kui eriti praamipiletite puhul, mis on oluline pidades silmas eesmärki tagada regionaalne kättesaadavus kõikjal.

Kilometraaži vahemikud on EETEAL-i hinnangul liiga suured ning piiride rakendamine ebaselge (200 km sõit kuulub nii 100-200 kui 200-300 kategooriasse). See tekitab ka potentsiaalse ohu hakata kilometraaži suurendama, kuivõrd juba 1 lisakilomeeter suurendab toetust.

Teeme ettepaneku muuta hinna kujunemine dünaamilisemaks (arvestades nt praamipileteid väljasõitudes saartele), selgitada ümardamise põhimõtteid ja/või vähendada distantside vahemikke. Samuti juhime tähelepanu, et vastuvõtja kinnituse

nõue suurendab halduskoormust ning pole täpsustatud, millises vormis peab see olema esitatud.

Eelnõupunktiga 14 piiratakse taotlejate ringi välistades kohaliku omavalitsuse asutused. Põhjenduses viidatakse, et avalik sektor tagab neile tegevustoetuse kaudu baasrahastuse, ent ei ole selge, kas ja kuidas on tagatud, et tegevustoetus on mõeldud sihtotstarbeliselt regionaalse ligipääsetavuse suurendamiseks. Vastasel juhul ei ole põhjendatud professionaalsete munitsipaalteatrite, nt Tallinna Linnateatri, välja jäämine.

Eelnõus ei ole piisavalt selgelt kirjeldatud jooksva taotlusvoorude praktilist toimimist, sh millised on tähtajad ja kui kaua voor on avatud. Kuna menetlusperioodiks on märgitud 42 päeva, on oluline selgitada, kuidas arvestatakse etenduste tegelikku ajakava. Näiteks jääb ebaselgeks, kas taotlusvoorud toimivad nn ülekattega põhimõttel, kus eelmine voor hõlmab ka perioodi, mille jooksul järgmise vooru taotlusi alles menetletakse.

ERA- JA MUNITSIPAALTEATRITTE TEGEVUSTOETUS

Eelnõus vähendatakse mitmeaastaste tegevustoetuste saajate maksimaalset arvu viielt kolmele. Esitatud põhjendus ei ole meie hinnangul piisavalt veenev. Mitmeaastaste toetuste arvu vähendamine ei tekita süsteemi täiendavaid vahendeid ega vähenda taotlejate koguarvu, sest toetust mitte saanud asutused osalevad seejärel iga-aastases voorus. Seetõttu soovime jätta alles paindlikum sõnastus „kuni viiele etendusasutusele“. Selline lahendus võimaldab tulevikus reageerida eelarvelistele või valdkondlikele muutustele ilma määrust pidevalt muutmata.

Ei ole selge, mille alusel on määratud hindamiskriteeriumites punktide vahemikud. Näiteks eelneva tegevuse hindamine on jagatud 4-punkti suurusteks vahemikeks, aga loominguliste plaanide kategooria erinevateks vahemikeks (1-4, 7-10, 13-16, 19-20). Selline jaotus näib meelevaldne, eriti kuna sõltumata vahemiku suurusest on hindajale antud sama juhis. Kuna toetus antakse järgnevas perioodiks, siis on ebaõiglane, et eelmise perioodi hinne on protsentuaalselt kõrgem kui loominguliste plaanide oma. Seda eriti arvestades, et sama taotluse alusel antakse ka 3-aastaseid tegevustoetuseid, mis nõuavad pikaajalisi läbimõeldud plaane. Kuna vähendatakse eelarve-punktide tähtsust hindamises, siis on väga oluline, et eelarved esitataks samadel võrreldavatel alustel ning oleksid selgelt seotud plaanitava tegevusega. Samuti, et ühtlustataks tööjõu täistööajale taandamise reeglid, sealhulgas vabatahtliku töö arvestamine.

On tänuväärne, et riik toetab era- ja munitsipaalteatreid ja selle kaudu eeskätt eestimaalast, kelleni jõuab elupaigast hoolimata mitmekesine ja väärtuslik kultuur. Ent arvestades nii määruses kui arengukavades (mh Kultuur 2030) püstitatud eesmärgi ning Eesti teatrimaastikku (mh uuringutest välja tulevaid takistusi kultuuri tarbimisel),

on selge, et praegu tegevustoetusteks eraldatud vahenditest ei piisa eesmärkide saavutamiseks ning kultuur vajab parema kättesaadavuse ja mitmekesisuse tagamiseks lisavahendeid. Püsiva kunstilise taseme ja arengu tagamiseks vajavad etendusasutused rohkem pika-ajalisi toetuseid.

Juhime taas tähelepanu vajadusele muuta rahastussüsteemi nii, et see arvestaks etendusasutuste erinevat toimimisloogikat (tingliku nimetusega mudelid "trupp", "trupp ja maja", "maja", "produtsent"). Kuna praegused muudatused seda ei tee, siis osasid kitsaskohti lahendades loob see teisi juurde. Näiteks jätab tegevustoetuste ülempiiri tõstmine ilma tantsukunstile eraldatud protsentuaalse osakaaluga fikseerimiseta järjepidevalt tantsukunstiga tegelevad organisatsioonid potentsiaalselt väiksema toetussummaga. Valemipõhise vähendamise esialgsed arvutused näitavad, et taotlusvooru pingerea alumise otsa toetussummad vähenevad märkimisväärselt. Palume jagada arvutusi, mis näitaksid valemi töötamist eelmiste taotlusvoorude näitel: kuidas vähendamine oleks muutnud toetuste reaalseid summasid viimastes taotlusvoorudes. Tantsukunst on olemuselt rahvusvaheline ning rahvusvaheline koostöö on oluline kunsti liigi elujõulise arengu, institutsionaalse jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime tagamiseks. Seetõttu ei ole põhjendatud käsitleda rahvusvahelistumist üksnes ühe mitmekesisuse alakriteeriumina. Rahastusmudel peaks arvestama tantsukunsti valdkonna eripärasid oma hindamiskriteeriumites või rakendama teatud osakaalu tantsukunsti edendamiseks. Etenduskunstide erinevad liigid, nendega seotud etendusasutuste toimimismudelid ja seega ka vajadused on erinevad. Toetuste juures on oluline arvestada nende tegutsemisloogikat ning lähtuda selle juures seaduses sätestatud mahupõhisusest. Loodame väga, et töö uue mudeli väljatöötamisel on edukas ja oleme valmis sellesse jätkuvalt panustama.

Täname võimaluse eest protsessis osaleda ja loodame, et valdkonna tagasisidet arvestatakse eelnõu lõplikul kujundamisel.

Velvo Väli

Eesti Etendusasutuste Liidu juhatuse esimees

Eesti Etendusasutuste Liidu liikmed:

Eesti Draamateater, Eesti Noorsooteater, Eesti Teatri Festival, Endla Teater, elektron.art, Estonia, Fine5 Tantsuteater, Kanuti Gildi SAAL, Kuressaare Teater, Nuutrum, Piip ja Tuut teater, R.A.A.A.M, Rakvere Teater, Sõltumatu Tantsu Ühendus (STL), Südalinna teater, Tallinna Linnateater, Tartu Uus Teater, Ugala, Vanemuine, Vaba Lava, Vana Baskini Teater, VAT Teater, Von Krahli teater